Ny opplæringslov

Storkurs Buskerud, 23. april 2024

Einar Ove Standal, seksjon for utdanning og forsking

Disposisjon

- Kort historikk
- Status for lovarbeidet
- Overordna spenning og dilemma
- Ny lovstruktur og nye omgrep
- Den nye lovteksten og framlegget til ny forskrift
- Kva no?

UTDANNINGS FORBUNDET

Kort historikk

Dagens opplæringslov vart vedteke i 1998, og gjort gjeldande frå 01.08.1999 - samstundes med ny forskrift til lova. Vi fekk ei ny felles og gjennomgåande lov som erstatta:

- Lov om grunnskolen
- Lov om videregående opplæring
- Lov om fagopplæring i arbeidslivet
- Lov om voksenopplæring

Lov og forskrift er endra og justert ei rekkje gonger sidan 1999.

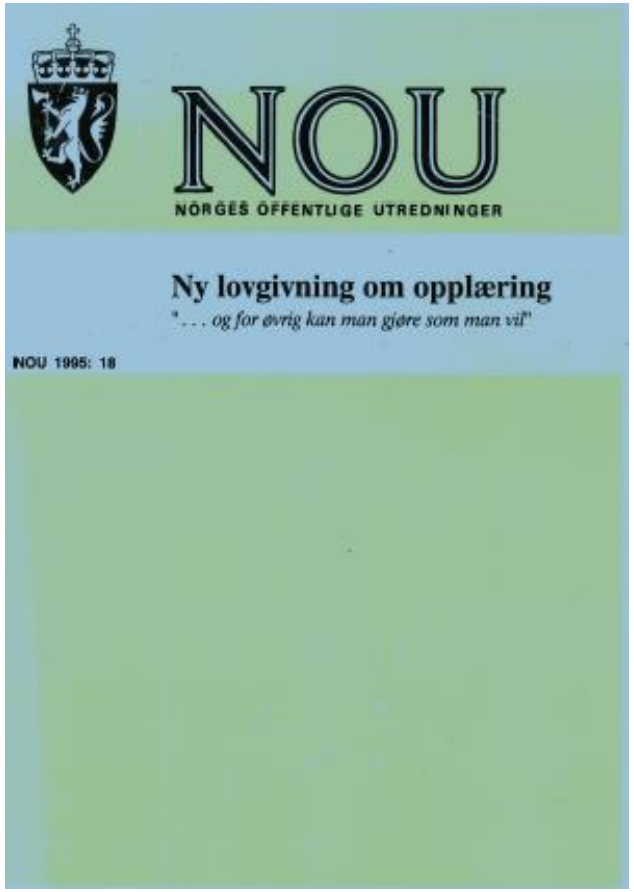

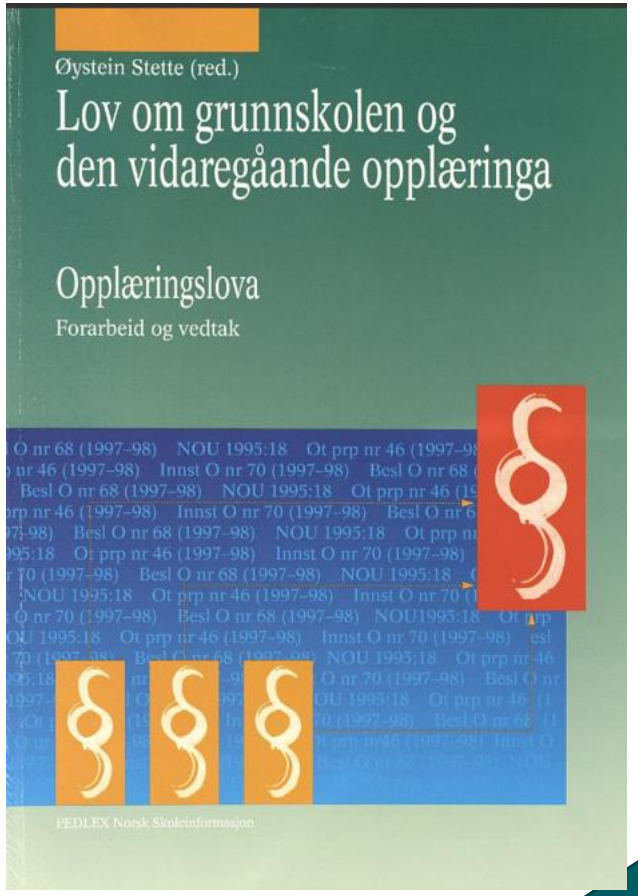

UTDANNINGS FORBUNDET

Kort historikk

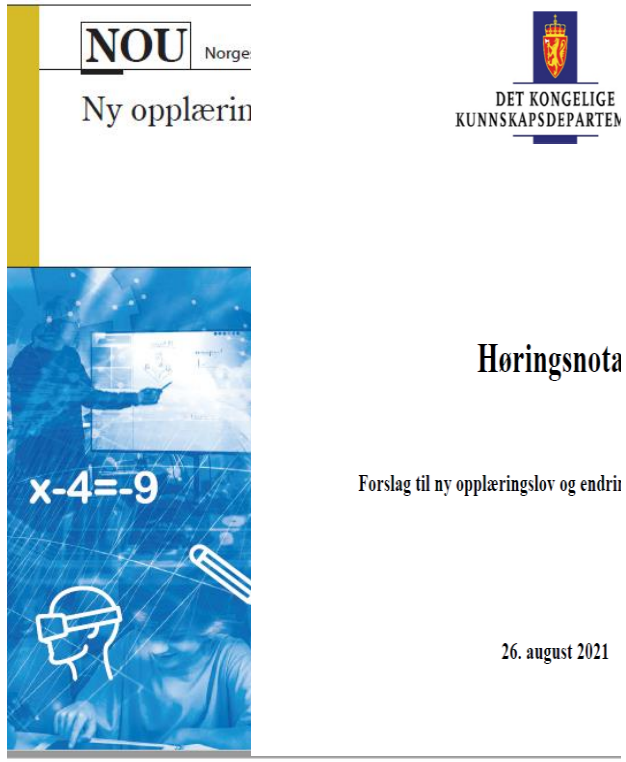

Høringsnota

Forslag til ny opplæringslov og endrin

26. august 2021

Prop. 57
(2022–2023)
Proposisjon til Stortinget (fors

Lov om grunnskoleoppl
vidaregåande opplæringa

Innst. 442 L
(2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen
om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa
(opplæringslova)

Vedtak til lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

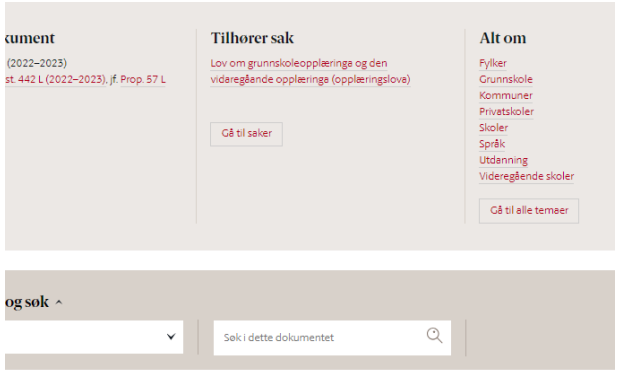

I Stortingets møte 2. juni 2023 ble det gjort følgende

vedtak til lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Første del – innleiande reglar

Kapittel 1 Formålet med og krava til opplæringa

UTDANNINGS FORBUNDET

Status for lov- og forskriftsarbeidet

Vedteke

- Ny opplæringslov vart vedtatt av Stortinget i juni 2023

Har vore på høyring

- Ny forskrift til opplæringslova
- Fråværsreglar i vidaregåande opplæring - forskrifta
- Reglar om å avverje skade og bruk av fysiske inngrep mot elevar - lova
- Reglar om krav for tilsetjing i lærarstilling og lærar sitt ansvar for opplæringa - lova

- Tilråding om bruk av mobil og smartklokker – lov/forskrift

UTDANNINGS FORBUNDET

Overordna spenning og dilemma

Nasjonal vs. kommunal og fylkeskommunal styring og avgjerdsrett på utdanningsområdet

UTDANNINGS FORBUNDET

Overordna spenning og dilemma

«Fellesskolen er ein del av grunnmuren i den norske velferdsstaten og legg til rette for at alle barn skal få like moglegheiter til utdanning uavhengig av kvar ein bur, sosial bakgrunn, kulturell og etnisk bakgrunn, funksjonsevne, seksuell orientering og kjønn». Prop. 57 L (2022-2023)

Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret bør ikke begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta **nasjonale mål** (kommunelova § 2-2) (Mi utheving)

«av omsyn til lokal handlefridom og det kommunale sjølvstyret»

«Stillingar, funksjonar, kompetansekrav, bemanningskrav og organisering av oppgåver i kommunar og fylkeskommunar bør normalt ikkje regulerast i lov» Prop. 57 L (2022-2023)

UTDANNINGS FORBUNDET

Overordna spenning og dilemma

- Nasjonal versus kommunal og fylkeskommunal styring og avgjerdsrett

Dagsaktuell uttalelse vedtatt på KS Landsting 2024. (14.02.2024)

(…)
Kommunesektoren opplever statlig detaljstyring, rettighetslovgivning og bemanningsnormer som er i strid med prinsippet om lokalt selvstyre.
(…)
Kommunal Rapport 01.02.2024

Ukas kommentar

Presset selvstyre trenger hjelp

Det trengs en ny maktutredning og en ny lokaldemokratikommisjon for å redde det lokale selvstyret fra STATLIG OVERKJØRING.

Agnar Kaarbø

Politisk redaktør i Kommunal Rapport
agnar@kommunal-rapport.no

Før jul tok jeg til orde for at regjering og storting burde benytte utredningen fra generalistkommuneutvalget til å reise en debatt om hvile forutsetninger kommunene har for å håndtere oppgaver og utfordringer.

Var det litt pinglete? Bør Stortinsjon: Hvordan kan vi redde kommunen som troverdig lokalpolitisk arena?

Bakgrunnen kjenner vi. Kommunene står i fare for å bli redusert til leverandører av statlig bestemt og statlig styrt velferd. «Den langt største del av kommunalforvaltningen er tjenesteyting etter bestemmelser i lov», som Bernt formulerte det.

Statlige ambisjoner og kommunal velferd har vokst betydelig siden temaet var gjenstand for de store utredningene. Det har også utfordringene med å styre, prioritere og finansiere den lokale velferden.

Dagens situasjon peker mot ytterligere forvitring av lokaldemokratiet.

situasjonen. For eksempel kom det en rapport i 2015, fra Difi, som viste at det i perioden 1999-2015 både var blitt mindre og mer detaljert styring.

Samtidig vet vi også at de politiske partiene gjerne snakker om kommunalt selvstyre, men er mer styringsorientert i praktisk politikk. Nasjonal ambisjoner trumfer lokal frihet.

Konklusjonen er vellkjent. Det er i overkant mye statlig styring, men likevel nok lokalt selvstyre igjen til at det gir mening å avholde kommune- og fylkestingsvalg.

I så fall trenger vi ikke å bruke tid og ressurser på flere rapporter og mer forskning.

styringen av kommunene har nådd et smertepunkt.

Nasjonale politikere har voldsomme ambisjoner på vegne av kommunene, men det skorter på finansiering som skal sette dem i stand til å gi likeverdige tjenester. Samtidig snevres handlingsrommet inn.

Slik blir det når nasjonal og lokal politikk er vevd sammen gjennom politiske partier. De pågående programprosessene skal lokke velgere partienes vei, ikke dempe forventningene om hva som er mulig.

Få lokalpolitikere står opp mot nasjonale ambisjoner i slike prosesser og minner om formålet med

UTDANNINGS FORBUNDET

Kvifor treng vi ei ny opplæringslov og ny forskrift?

Kunnskapsdepartementet viser til at dagens lov er 25 år gammal og har blitt endra ei rekkje gonger sidan innføringa.

Lova har blitt for omfangsrik og for detaljert med for liten indre samanheng.

Både lov og forskrift skal vere kortare, meir presis, meir oppdatert, meir tilgjengeleg, meir forståeleg og betre tilpassa dagens samfunn og kvardagen i den norske opplæringssektoren.

Både lov og forskrift skal vere oversiktleg og ha eit klart og godt språk slik at det vert lett å finne fram til kva for reglar som gjeld.

Ein skal kunne bruke lova som styringsverkemiddel når det er nødvendig og tenleg.

Forskrifta utdjupar og presiserer lova og såleis meir omfattande.

UTDANNINGS FORBUNDET

Føringar for arbeidet med ny opplæringslov og ny forskrift til opplæringslova

- Behovet for endring av lova gjeld på same måte for forskrifta
- Mål om å redusere omfang av og graden av detaljar for å gje kommunar og fylkeskommunar større handlingsrom
- Unngå dobbeltregulering, at same rettar og plikter er regulert i ulike lover eller i både lov og forskrift
- Lov og forskrift skal berre innehalde rettar og plikter, ikkje rettleiingar og oppmodingar

UTDANNINGS FORBUNDET

Kven er pliktsubjektet i opplæringslov og forskrift?

Opplæringslova med forskrift er ei lov som primært regulerer rettane til elevane og pliktene til kommunen og fylkeskommunen. Ei vanleg formulering i lova er at *Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for …*

Dette inneber at det er kommunen og fylkeskommune som i all hovudsak er pliktsubjekt i lova og som har det juridiske og økonomiske ansvaret for opplæringa.

Kommunen (§ 28-1) og fylkeskommunen (§ 28-2) har ansvaret for at reglane i lova som legg plikter på kommunen/fylkeskommunen, skolen og tilsette i skolen, blir oppfylte.

Skolen skal …

Tilsette i skolen skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei er saman med elevane eller deltakarane (§ 27-2)

UTDANNINGS FORBUNDET

Forholdet mellom lov og forskrift

- **Opplæringslova**

- Lova er overordna og gjerne kortfatta.
- Regjeringa sender eit lovframlegg på høyring, vanlegvis med ein høyringsfrist på tre månader.
- Etter ei høyring vert eit lovframlegg/ein proposisjon, sendt til Stortinget for handsaming.
- I vår sektor vert proposisjonen handsama i utdannings- og forskingskomiteen som gir ei innstilling som det vert votert over av Stortinget i plenum.
- Ei lov skal alltid vere vedtatt av Stortinget.

- **Forskrift til opplæringslova**

- Ei forskrift er meir omfattande og utdjupar og presiserer lova.
- Utdanningsdirektoratet utarbeider framlegg, sender framlegg på høyring, summerer opp høyringa før Kunnskapsdepartementet fastset ny forskrift
- Ei forskrift vert ikkje handsama i Stortinget

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva er nytt i opplæringslova og forskrifta?

Både lov og forskrift har fått ein heilt ny **struktur**.

Lova er inndelt i åtte delar fordelt på 30 kapittel og 198 paragrafar. Forskrifta har same struktur, er inndelt i seks delar (første til sjette del) fordelt på 24 kapittel og 269 paragrafar.

Lova

Første del	innleiande reglar
Andre del	grunnskoleopplæring
Tredje del	vidaregåande opplæring
Fjerde del	fellesreglar for grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa for barn og unge
Femte del	førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne
Sjette del	privat opplæring, godkjenningsordningar og privatistordningar
Sjuande del	forskjellige reglar
Åttande de	sluttreglar

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva er nytt i opplæringslova og forskrifta?

Både lov og forskrift har fått ein heilt ny **struktur**.

Lova er inndelt i åtte delar fordelt på 30 kapittel og 198 paragrafar. Forskrifta har same struktur, er inndelt i seks delar (første til sjette del) fordelt på 24 kapittel og 269 paragrafar.

Forskrifta

Første del	grunnskoleopplæring
Andre del	vidaregåande opplæring
Tredje del	fellesreglar for grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa for barn og unge
Fjerde del	førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne
Femte del	forskjellige reglar
Sjette del	sluttreglar

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva er nytt i opplæringslova og forskrifta?

Ein del **omgrep** er endra i den nye opplæringslova og forskrifta

• Skoleeigar	Kommunen og fylkeskommunen
• Spesialundervisning	Individuelt tilrettelagd opplæring, personleg assistanse, fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel
• Tidleg innsats	Intensiv opplæring
• Særskild norskopplæring	Forsterka opplæring i norsk
• Ordensreglement	Skolereglar
• Sosial-pedagogisk rådgiving	Rådgiving om sosiale og personlege forhold
• Utdannings- og yrkesrådgiving	Rådgiving om utdannings- og yrkesval
• Varsle	Melde frå
• Skjerpa aktivitetsplikt	Skjerpa plikt til å melde frå
• Undervisningsstilling	Lærarstilling
• Grunnskoleopplæring for vaksne	Førebuande opplæring for vaksne

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva er nytt i opplæringslova og forskrifta?

Innhaldet i den nye lova og i forskrifta er i stor grad ei vidareføring av dagens reglar, men det er gjort nokre endringar. Til dømes:

- Utvida fleksibilitet i fag- og timefordelinga i grunnskulen, § 1-6
- Utvida språklege rettar, i samisk, kvensk/finsk og i eiga skriftspråkgruppe, kapittel 3 og 6
- Utvida rett til å fullføre vidaregåande opplæring, særleg kapittel 5
- Justeringar i dagens kapittel 5 og 9 A i nye kapittel 11 og 12
- Plikt til å sørge for ein trygg og god overgang frå grunnskulen til vidaregåande opplæring, § 9-5
- Lovfesting av eleven sitt beste, § 10-1 og eleven sin rett til medverknad, § 10-2
- Plikt til å følgje opp elevar med fråvær frå opplæringa og reglar om lekser, § 10-6
- Utvida høve til fjernundervisning, § 14-4
- Plikt til å sørgje for at skulane har tilgang på vikarar ved vanleg og forventa fråvær, § 17-7

UTDANNINGS FORBUNDET

Leiing og leiarar i ny opplæringslov

§ 17-2 *Leiing*

- Skolen skal ha ei leiing som er fagleg, pedagogisk og administrativt forsvarleg.

- Ein skole skal leiast av ein rektor. Rektoren skal ha pedagogisk kompetanse, ta del i den daglege verksemda og arbeide med utviklinga av verksemda. Ein rektor kan leie fleire skolar.

- ~~Kommunen og fylkeskommunen skal leggje til rette for at nytilsette rektorar kan ta studiepoenggivande utdanning i pedagogisk leiing innan tre år etter tilsetjinga, dersom dei ikkje har slik utdanning frå før~~.

UTDANNINGS FORBUNDET

Lokale forskrifter etter ny opplæringslov - kommunen

Det går fram av ny opplæringslov at det skal eller kan fastsetjast lokale forskrifter på nokre område. Forvaltningslova stiller formelle krav til prosedyrar for utarbeiding av forskrifter, §§ 37-40.

Kommunen må ha høyrt, vedteke og kunngjort slike forskrifter før ny opplæringslov med forskrifter trer i kraft.

Kommunen **skal** fastsetje lokale forskrifter for:

- Permisjon frå skulen, § 2-2 (4)
- Skulefritidsordning (SFO), § 4-5 (5)
- Skulereglar, § 10-7
- Skulerute, § 14-1 (2)
- Hovudmål ved den einskilde skule, § 15-2

Meir info på Utdanningsdirektoratet si nettside:

https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/ny-opplaringslov/hva-ma-kommuner-og-fylkeskommuner-forberede/lokale-forskrifter-etter-ny-opplaringslov/

UTDANNINGS FORBUNDET

Lokale forskrifter etter ny opplæringslov - fylkeskommunen

Det går fram av ny opplæringslov at det skal eller kan fastsetjast lokale forskrifter på nokre område. Forvaltningslova stiller formelle krav til prosedyrar for utarbeiding av forskrifter, §§ 37-40.

Fylkeskommunen må ha høyrt, vedteke og kunngjort slike forskrifter før ny opplæringslov med forskrifter trer i kraft.

Fylkeskommunen **skal** fastsetje lokale forskrifter for:

- Skulereglar, § 10-7
- Skulerute, § 14-1 (2)
- Hovudmål ved den einskilde skule, § 15-2

I forslaget til ny forskrift: Fylkeskommunen skal fastsetje ei lokal forskrift om inntak

(§ 4-5) og formidling (§7-2)

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva bør tillitsvalde i Utdanningsforbundet vere særleg merksame på – i lov og forskrift?

Medlemmar og tillitsvalde bør følgje med på at rettar og plikter vert følgde opp, særleg der dei har store konsekvensar for elevar, lærarar og leiarar i skulen.

Nokre døme:

- Gode overgangar grunnskule – vidaregåande opplæring, § 9-5
- Opplæringstilbod for evelevar med manglande faglege eller språklege føresetnader, § 9-6
- Eleven sitt beste og retten til medverknad, §§ 10-1 og 10-2
- Oppfølging av elevar med fråvær, og arbeid utanom skuletida (lekser), § 10-6
- Kapittel 11, blant anna kompetansekrav for å gje individuelt tilrettelagd opplæring, § 11-9
- Praktiseringa av nytt kapittel 12 (tidlegare kapittel 9 A)
- Avverging av skade og fysiske inngrep, §13-3 til §13-5
- Lærarnorma § 14-3 og fjernundervisning, § 14-4
- Skriveprogram skal vere tilgjengelege både på bokmål og nynorsk, § 15-4
- Krav for tilsetjing i lærarstilling, tilsetjing på vilkår, mellombels tilsetjing

UTDANNINGS FORBUNDET

Krav for tilsetjing i lærarstilling- UDF vs. KS

- **Regjeringen vil lovfeste at alle som ansettes som lærere skal ha lærerutdanning. – Dette vil gi norske elever en bedre skole, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.**
- – Dette har vi jobbet for! Vi er veldig glade for at regjeringen nå ønsker å gjøre det tydelig i opplæringsloven at du skal ha lærerutdanning for å jobbe som lærer, sier Utdanningsforbundet-leder Steffen Handal.
- Handal har tidligere omtalt kravet om at lærere som underviser i norske klasserom skal ha lærerutdanning som Utdanningsforbundets «absolutt viktigste krav» i arbeidet med ny opplæringslov.»
- utdanningsforbundet.no, 21.08.2023

- – Det er helt nødvendig at kommunene fortsatt skal kunne ansette vikarer som ikke fyller kompetansekravene i midlertidige stillinger. Alternativet ville vært at mange elever måtte bli sendt hjem uten noe opplæringstilbud, for eksempel når en lærer ble syk. Det er bra at både Stortinget og statsråden er tydelige på behovet for disse unntakene, sier Helgesen.
- Det skal også fortsatt være mulig å ansette lærere i faste stillinger på vilkår om å fullføre lærerutdanning, hvis de trenger noe tid på dette. Mange kommuner støtter og legger til rette for denne muligheten, som styrker rekrutteringen av kvalifiserte lærere.
- ks.no, 21.08.2023

UTDANNINGS FORBUNDET

Krav for tilsetjing i lærarstilling - KS

Leder

Vi trenger fleksibel lærervurdering

Selvsagt skal lærere være lærerutdannet, men en tydelig lov må ikke frata skoleeierne, altså kommuner og fylkeskommuner, all handlefrihet.

KS, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsforbundet er enige om at opplæringsloven må bli tydelig på et viktig punkt. Det dreier seg om å lovfeste et krav om pedagogisk utdanning for å bli ansatt som lærer i skolen.

Det er bra og viktig at de tre aktørene samler [illegible] mite fast at «det må være et klart mål at ansatte i lærerstilling skal være kvalifisert, og at regelverk og virkemidler må ses i sammenheng for å nå dette målet».

Nå har altså departementet og partene lyktes med første skritt; en innledende enighet om en presisering. Det er i seg selv gledelig. Forholdet mellom lærerorganisasjonene og KS, arbeidsgiverorganisasjon og representant for skoleeierne, har de siste årene vært anstrengt.

> **For å sikre kvalifisert arbeidskraft må det være rom for fleksible løsninger.**

Neste skritt blir å vurdere den mer detaljerte formuleringen som skal komme fra Kunnskapsdepartementet. Djevelen ligger også her i detaljene.

Utdanningsforbundet ønsker minst mulig avvik fra kravet om lærerutdanning.

KS ønsker at skoleeierne, som styrer og drifter skolene, skal ha rom for fleksibilitet når skolehverdagen skal organiseres.

Ifølge en fersk undersøkelse fra [illegible] nødvendig å øke innsatsen for å sikre kvalifisert arbeidskraft. Da trengs det rom for fleksible løsninger.

Kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) presiserte da treenighet ble presentert nylig, at hun ikke vil ta bort dagens mulighet til å ansette midlertidig hvis det mangler kvalifiserte lærere. Det var også signalet fra Stortinget.

UTDANNINGS FORBUNDET

Kort om: Fråværsgrense i vidaregåande opplæring

Fråværsgrense i vidaregåande opplæring sidan skuleåret 2016-2017.

Alt fråvær skal i utgangspunktet inngå i fråværsprosenten og skal førast på vitnemål og kompetansebevis. Fråværsgrensa er 10 (15) prosent.

Vurderingsgrunnlag – rett til fråvær – stryking av fråvær

Framlegg frå Utdanningsdirektoratet:

Alternativ 1: Alt fråvær frå opplæringa er fråvær – 15 prosent

Alternativ 2: Tilpassing av dagens reglar om fråvær – 10 (15) prosent

Utdanningsforbundet støtta alternativ 2

UTDANNINGS FORBUNDET

Kort om: Prop 62 L (2023-2024)

Framlegg til:

Ny § 13-3 Førebygging

Ny § 13-4 Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Ny § 13-5 Meldeplikt og dokumentasjon

Departementet mener at det er behov for å utrede nærmere om det bør gis en adgang til å gripe inn mot verbale angrep, samt i situasjoner hvor en elev forstyrrer undervisningen.

§ 17-3 Krav for å bli tilsett i lærarstilling

§ 17-6 Fagleg ansvar for opplæringa og bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling

UTDANNINGS FORBUNDET

Kva no?

Kva er det mest positive ved ny opplæringslov og ny forskrift?

Kva vurderer de som mest utfordrande ved ny opplæringslov og ny forskrift?

UTDANNINGS FORBUNDET

Takk for meg!

UTDANNINGS FORBUNDET